

КУЛІНІЧ О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПРАВА
ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ВЛАСНЕ ЗОБРАЖЕННЯ
ТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НА РЕЗУЛЬТАТИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Законодавчо невизнана дуалістична природа зображення фізичної особи протягом тривалого часу була причиною плутанини, пов'язаної з визначенням належності прав на матеріальний носій, у якому втілено зображення, та правом фізичної особи на власне зображення. Відсутність у законодавстві визначення природи та змісту права фізичної особи на власне зображення сприяло розвитку наукової дискусії щодо співвідношення прав на носій та на втілене у ньому зображення. Дослідження поглядів науковців щодо визначення взаємозв'язку права фізичної особи на власне зображення з правами інтелектуальної власності можна об'єднати у такі групи.

По-перше, визнання права на власне зображення через авторство (співавторство) за зображеною особою. Групою сучасних науковців висловлюється думка, що особи, зображені на фотографіях, є виключно їх співавторами, у зв'язку з чим, не розглядається можливість наділення таких осіб правом на власне зображення. Питання визнання авторства за особою, яка зображена на фотографічному творі, цілком залежить лише від наявності її творчого внеску в сам процес фотографування: здійснення налаштування фотоапарату, обрання ракурсу фотографування або фотографування зі встановленим таймером. Викладене дає можливість визнання особою автором твору лише у випадку здійснення нею творчих дій зі створення об'єктивної форми зображення (у тому числі й власного). Наділення особи статусом автора не виключає можливість здійснення права фізичної особи на власне зображення.

По-друге, визнання права на власне зображення через майнові права на твір. Фактично дослідники в рамках зазначеної позиції висловлювали думку про належність у зображеній особі майнових прав на твір. Так, у законодавстві початку двадцятого століття визначали можливість належності авторського права за особами, зображеними на портретах та бюстах у випадку, якщо вони створені за замовленням. Дослідники дотримувалися позиції, що художник не має права власності на твори, створені за замовленням приватних осіб, якщо інше не було обумовлено між ними. Зазначене право, після оплати за працю, належить уже тим особам та їх спадкоємцям, від яких було отримано замовлення. Майновими правами на твір зображена особа може бути наділена

відповідно до підстав, визначених законом, але ніяк не внаслідок створення форми об'єктивізації зображення митцем. Як і у попередньому випадку, наділення особи майновими правами на твір відповідно до договору або підстав, встановлених законом, не виключаючи наявності права фізичної особи на власне зображення.

По-третє, визнання права фізичної особи на власне зображення правом, що обтяжує авторські права на твір. Слід звернути увагу, що при цьому недоречно категорично заперечувати зв'язок відносин, що виписують, з авторським правом, тому що наявність згоди зображеної особи зумовлює можливість оприлюднення та публічного показу твору. Даний підхід відображається у чинному законодавстві України, зокрема у ст. 307, 308 ПК України. Зазначена позиція демонструє органічний зв'язок права на зображення та авторських прав на твір, які є взаємозалежними та такими, що здійснюються за взаємною згодою суб'єкта авторських прав на твір та зображеною особою, за винятком випадків, встановлених законом.

По-четверте, визнання права на власне зображення через суміжні права. Особа, яка позує, може визнаватися суб'єктом суміжних прав, тобто виконавцем певної ролі. Вважаємо недоцільним позбавляти особу, яка зображена в фотографії чи іншому художньому творі, можливості позначення про неї, як про зображену особу, інформації про володіння суміжними правами. Але слід зазначити, що існують певні умови, за наявності яких, особа може наділятися суміжними правами. Наприклад, якщо йдеться не про випадкову зйомку на вулиці, а про постановну зйомку, за якої особа може виконувати певну роль. Враховуючи, що роль передається через жести, міміку, рухи, тощо, фіксація зображення у фотографії, або в серії фотографій надає можливість розкрити інтерпретацію ролі та певний творчий задум виконавця. Позначення про зображену особу — як про виконавця певної ролі у певний момент часу та в певному місці не є незаконним чи таким, що суперечить чинному законодавству. Крім того, не виключається можливість фотографічної фіксації певного виконання, що частково через фотографії дозволить розкрити задум виконавця та його роль.

Викладене дає можливість зробити такі висновки про зв'язки права фізичної особи на власне зображення та права інтелектуальної власності, які у своїй сукупності є виразом єдності регулювання відносин, що виникають при створенні та використанні форми об'єктивізації зображення фізичної особи, між суб'єктами права інтелектуальної власності та особою, зображення якої об'єктивовано, або її представниками та третіми особами, зацікавленими у використанні форм об'єктивізації зображення фізичної особи.

Генетичні зв'язки права фізичної особи на власне зображення та права на результати інтелектуальної діяльності виражають розвиток системи відносин у зазначеній сфері та обумовлюються тим, що зовнішній вигляд фізичної особи є основою для створення форми об'єктивізації

зображення фізичної особи. Зазначені зв'язки обумовлені близькістю природи зображення та результатів інтелектуальної діяльності як нематеріальних благ, однорідністю відносин, що виникають при здійсненні права фізичної особи на власне зображення та при реалізації права на творчу діяльність, зокрема у випадку створення та використання результату творчої діяльності з зображенням фізичної особи.

Функціональні зв'язки між правом фізичної особи на власне зображення та правами інтелектуальної власності поділяються на зв'язки субординації, координації та визначають взаємозалежність та взаємодоповнюваність права на власне зображення та прав інтелектуальної власності на форми об'єктивізації зображення. Субординація проявляється у імперативності норм адміністративного законодавства, яке закріплює імперативні приписи щодо випадків фотографування та використання фотографій та інших форм об'єктивізації зображення фізичної особи без її згоди. Координація проявляється у диспозитивності норм цивільного законодавства, які надають можливість побудувати відносини між суб'єктом права інтелектуальної власності та фізичною особою, що надає згоду на створення результату інтелектуальної власності з її зображенням.

Зв'язки взаємодії права фізичної особи на власне зображення та права на результати інтелектуальної діяльності, проявляються у їх взаємозалежності. Взаємозалежність права фізичної особи на власне зображення та права інтелектуальної власності проявляється перш за все у дуалізмі зображення як нематеріального блага та результату інтелектуальної власності, у якому втілено зображення. Взаємодія полягає у взаємоузгодженні, що проявляється при здійсненні права на власне зображення та здійсненні права на результат інтелектуальної діяльності, якщо інше не передбачено договором. Для виникнення зазначених прав об'єкт повинен відповідати певним ознакам. Зокрема, результати творчої діяльності — ознакам (умовам надання правової охорони), що пред'являються до конкретного об'єкта права інтелектуальної власності та у випадках, встановлених законом, додатковою є згода зображеної фізичної особи. Зображення фізичної особи для вищеплення права на власне зображення повинно бути здатим до впізнання (ця ознака, фактично фігурує у матеріалах судової практики, але на законодавчого визнання поки що не отримала).

З урахуванням наведеного, можна стверджувати, що право фізичної особи на власне зображення та права на результати інтелектуальної власності не виключають одне одного, а існують у гармонічному поєднанні, взаємодії та взаємозалежності. Їх основою завжди є інтерес і суб'єктів взаємодії. Враховуючи значну кількість різномірних суб'єктів правовідносин у сфері створення та використання форм об'єктивізації зображення фізичної особи, представляє значення дослідження різномірних інтересів зазначених суб'єктів з метою визначення їх взаємоузгодження та балансу.